

Sygn. akt I PK 70/16

POSTANOWIENIE

Dnia 25 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa M. L.
przeciwko B. Spółce z o.o. z siedzibą w B.
o ustalenie istnienia stosunku pracy na podstawie umowy o pracę na czas
nieokreślony,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w B.
z dnia 17 września 2015 r., sygn. akt VI Pa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 17 września 2015 r. oddalił apelację
pозwanego B. Spółce z o.o. w B., wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w B. z
dnia 2 czerwca 2015 r., ustalającego, że powódkę M. L. łączy z pozwanym umowa
o pracę.

W sprawie nie było sporne, że strony zawierały kolejne umowy o pracę:

- na okres próbny z dnia 4 maja 2009 r. - na okres od 4 maja 2009 r. do 3
sierpnia 2009 r.,
- na czas określony z dnia 4 sierpnia 2009 r. - na okres od 4 sierpnia 2009 r.
do 3 sierpnia 2011 r.,
- na czas określony z dnia 20 lipca 2011 r. - na okres od 4 sierpnia 2011 r.
do 31 grudnia 2012r.,

- na czas określony z dnia 21 grudnia 2012 r. - na okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2014 r.

Sądy powołując się na art. 189 k.p.c. i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców przyjęły, że umowa o pracę zawarta w dniu 20 lipca 2011 r. z mocy prawa przekształciła się z zobowiązania terminowego na więź łączącą na czas nieokreślony. W rezultacie uznały, że strony łączy umowa o pracę, a powódka ma interes w ustaleniu jej istnienia.

Skargę kasacyjną wywiódł pozwany. Zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

- art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 2009 r. o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców, dalej jako: „u.ł.s.k.e.”, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w niniejszej sprawie, podczas gdy przepis ten w ogóle nie powinien być podstawą rozstrzygnięcia, gdyż po tym, jak w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w tym przepisie, doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony, strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły w dniu 21 grudnia 2012 r. umowę o pracę na czas określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę, co winno doprowadzić do oddalenia powództwa,

- art. 189 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powódka miała interes prawny w ustaleniu istnienia stosunku pracy na czas nieokreślony i że ten stosunek pracy łączy strony,

- art. 11 k.p., a także art. 60 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 300 k.p. poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie, podczas gdy prawidłowe zastosowanie w/w. przepisów - a więc uwzględnienie zasady swobody nawiązania stosunku pracy, w tym swobody wyboru rodzaju umowy o pracę (art. 11 k.p.), zasady swobody oświadczenia woli (art. 60 k.c.), zasad wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) oraz zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.) - doprowadziłoby do wniosku, że strony skutecznie zmieniły rodzaj łączącej je umowy o pracę z umowy na czas nieokreślony na umowę na czas określony, co winno doprowadzić do oddalenia powództwa,

- art. 8 kp poprzez jego niezastosowanie w niniejszej sprawie i udzielenie ochrony powódce w sytuacji, gdy zgłoszenie przez nią żądania ustalenia istnienia stosunku pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony - w świetle dokonanej w dniu 21 grudnia 2012 r. zmiany w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy rodzaju umowy o pracę z umowy na czas nieokreślony na umowę na czas określony - należy uznać za nadużycie prawa z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego,

- art. 378 § 1 k.p.c. poprzez nierozpoznanie sprawy w granicach apelacji i całkowite pominięcie podnoszonej przez pozwaną okoliczności (i zarzutów w tym zakresie), że po tym jak doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.), strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły umowę o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r. na czas określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę,

- art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez brak odniesienia się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do podnoszonej przez pozwaną okoliczności (i zarzutów w tym zakresie), że po tym jak doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.), strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły umowę o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r. na czas określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę,

- art. 217 § 1-3 k.p.c., 224 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 232 k.p.c., art. 299 k.p.c. i art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., a także art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. poprzez:

a) nieuzupełnienie materiału dowodowego oraz niedopuszczenie dowodów z zeznań świadka I. M. i z przesłuchania w charakterze pozwanej – L. B. (zawnioskowanych przez pozwaną w odpowiedzi na pozew z dnia 28 kwietnia 2015 r. i będących przedmiotem zarzutów apelacyjnych) w sytuacji, gdy pozostały niewyjaśnione fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (tj. treść i motywy złożonych oświadczeń woli stron oraz okoliczności towarzyszące zawarciu w dniu 21 grudnia 2012 r. umowy o pracę na czas określony),

b) zamknięcie rozprawy przy przedwczesnym uznaniu sprawy za dostatecznie wyjaśnioną,

c) wydanie wyroku w oderwaniu od stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (tj. przy całkowitym i bezpodstawnym pominięciu okoliczności (i dowodów powoływanych na jej uzasadnienie), że po tym, jak doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.), strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły umowę o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r. na czas określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę),

d) pominięcie części zebranego w sprawie materiału dowodowego, a to aneksu z dnia 11 sierpnia 2014 r. do umowy o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r., umowy cywilnoprawnej z dnia 2 czerwca 2014 r. i pisma z dnia 29 października 2014 r.,

e) nieprzestrzeganie kompetencji rozpoznawczych i kontrolnych sądu odwoławczego oraz niespełnienie jego procesowej funkcji wynikającej z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.,

- art. 385 k.p.c. oraz art. 386 § 1 i § 4 k.p.c. poprzez oddalenie apelacji, podczas gdy w świetle zarzutów w niej postawionych należało ją uwzględnić.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania czy zawarcie - przy uwzględnieniu zasady swobody nawiązania stosunku pracy, w tym swobody wyboru rodzaju umowy o pracę (art. 11 k.p.) i zasady swobody umów (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 300 k.p.) - umowy o pracę na czas określony (które nastąpiło w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy) po upływie ponad roku i 4 miesięcy od dnia, w którym doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, którym mowa w art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.), oznacza zmianę rodzaju łączącej strony umowy o pracę z umowy na czas nieokreślony na umowę na czas określony i czy taka umowa o pracę na czas określony narusza przepisy prawa pracy, w tym przepis art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.?

Z ostrożności procesowej, w przypadku uznania przez Sąd Najwyższy, iż w niniejszej sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne, na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., pozwany wskazał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ:

- Sąd drugiej instancji nie rozpoznał wszystkich zarzutów apelacji (tj. nie rozpatrzył zarzutu naruszenia art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e. i art. 189 k.p.c.) i tym samym całkowicie pominął fakt, że po tym, jak doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 13 ust. u.ł.s.k.e.), strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły umowę o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r. na czas określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę, co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego, a to art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e. i art. 189 k.p.c. (poprzez ich niewłaściwe zastosowanie), a także art. 11 k.p. oraz art. 60 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. i art. 353¹ k.c. w zw. z art. 300 k.p. (poprzez ich niezastosowanie), bowiem Sąd II instancji nie przyjął, że strony wskutek zgodnych oświadczeń woli zmieniły rodzaj umowy o pracę i tym samym w chwili zamknięcia rozprawy nie łączyła już ich umowa o pracę na czas nieokreślony,

- Sąd drugiej instancji zaniechał przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego, które było w okolicznościach niniejszej sprawy wymagane z uwagi na niewyjaśnienie wszystkich okoliczności mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, co w konsekwencji również przyczyniło się do naruszenia ww. przepisów prawa materialnego, co łącznie skutkuje tym, że zaskarżony Wyrok nie poddaje się merytorycznej kontroli, a rozstrzygnięcie może być odczytywane jako arbitralne i całkowicie dowolne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie może zostać przyjęta do rozpoznania.

Zagadnienie prawne podnoszone przez pozwanego nie jest istotne. Zrozumienie tej konstatacji nie jest możliwe bez uwzględnienia, że skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia wnoszonym w konkretnej,

indywidualnej sprawie zakończonej wydaniem prawomocnego wyroku, wobec czego argumenty za potrzebą rozpoznania tak rozumianego środka zaskarżenia przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie mogą być oderwane od podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia objętego skargą, jak również muszą być adekwatne do podstaw kasacyjnych, na których skarga została skonstruowana. Takie stwierdzenie jest wynikiem tego, że Sąd Najwyższy (poza uwzględnieniem z urzędu nieważności postępowania apelacyjnego) rozpoznaje skargę kasacyjną wyłącznie w granicach zaskarżenia oraz w granicach jej podstaw, będąc przy tym związanym ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c.).

Mając powyższe w pamięci trzeba zwrócić uwagę, że pytanie postawione przez pozwanego zawiera założenie, które nie znajduje odzwierciedlenia w ustaleniach faktycznych Sądu drugiej instancji. Mianowicie, przyjęto w nich, że pracownik „w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy” zawarł umowę o pracę na czas określony. Rzecz w tym, że zawarcie umowy terminowej w okresie trwania umowy na czas nieokreślony (bez jej formalnego rozwiązania), w jednym wypadku, upoważnia do głoszenia konwersji rodzaju umowy (twierdzenia, że strony za dorozumianym porozumieniem rozwiązały dotychczasową wież prawną), a w innym, daje podstawę do uznania, że nowa umowa na czas określony jest bezprzedmiotowa wobec trwającego już zatrudnienia. Wybór w tym zakresie podyktowany jest wolą stron, tak pracodawcy, jak i przede wszystkim pracownika. Samo podpisanie przez niego formularza umowy nie przesądza o rozwiązaniu dotychczasowej korzystniejszej umowy na czas nieokreślony.

Z przedstawionego wyводу widać, że bez zrekonstruowania woli stron (co w sprawie nie nastąpiło) udzielanie odpowiedzi na zagadnienie prawne postawione w skardze kasacyjnej ma wyłącznie walor teoretyczny, nie okaże się jednak pomocne przy rozstrzygnięciu przedmiotowego sporu.

Podstawowym zadaniem Sądu Najwyższego jest stanie na straży jednolitości orzecznictwa i kontroli jego legalności. Komunikatywny jest zatem warunek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., zgodnie z którym przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w razie wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego. Z przepisu art. 1 pkt 1 lit a ustawy o Sądzie Najwyższym wynika jednak, że

sprawowanie wymiaru sprawiedliwości odbywa się przez rozpoznawanie skarg kasacyjnych. Instytucjonalne powiązanie wypowiedzi Sądu Najwyższego z indywidualnym sporem widoczne jest także w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., który wymaga aby zagadnienie prawne wystąpiło w sprawie. Oznacza to, że przyjęcie skargi do rozpoznania merytorycznego jest dopuszczalne jeśli w danym postępowaniu zakończonym prawomocnym wyrokiem wystąpiło, a zatem zaważyło na rozstrzygnięciu, zagadnienie o charakterze kwalifikowanym (istotnym). W ten sposób kontrola legalności jednostkowego wyroku (aspekt indywidualny), umożliwia osiągnięcie homogeniczności interpretacyjnej systemu prawnego (czynnik powszechny).

Transponując te wytyczne na grunt przedmiotowego zagadnienia prawnego staje się jasne, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwoli na zajęcie stanowiska co do poruszanej przez pozwanego kwestii.

Również druga podstawa przedsądu nie prowadzi w zamierzonym przez pracodawcę kierunku. Kategoria prawna, do której odwołuje się skarżący, została wyznaczona niedookreślonym zwrotem. Powszechnie przyjmuje się, że oczywista trafności skargi kasacyjnej ma miejsce wówczas, jeśli dla przeciętnego prawnika, jest ona niewątpliwa, z góry widoczna, bez potrzeby głębszej analizy stosunku prawnego oraz bez sprawdzania i oceny dowodów. Zapatrywanie to powinno wystąpić już w trakcie przedsądu, czyli wstępnego badania skargi kasacyjnej, gdyż na tym etapie procedowania rolą Sądu Najwyższego nie jest szczegółowe badanie zgłoszonych podstaw zaskarżenia.

Mając na uwadze wskazany wzorzec, trzeba wskazać, że Sąd drugiej instancji odniósł się do zarzutu apelacyjnego polegającego na naruszeniu art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e. i art. 189 k.p.c., czego dowodem są rozważania zawarte w uzasadnieniu wyroku. Nie można zatem twierdzić, że doszło do oczywistego uchybienia tym przepisom. Pozwany zresztą postrzega wadliwość tą w specyficzny sposób. W jego ocenie wskazane przepisy zostały naruszone, gdyż Sąd nie wziął pod uwagę, że „po tym, jak doszło do nawiązania stosunku pracy na czas nieokreślony (w związku z przekroczeniem 24-miesięcznego okresu zatrudnienia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 u.ł.s.k.e.), strony w sposób dobrowolny, świadomy, zamierzony i celowy zawarły umowę o pracę z dnia 21 grudnia 2012 r. na czas

określony, zmieniając tym samym skutecznie rodzaj łączącej je umowy o pracę”. Oznacza to, że o oczywistej obrazie ma świadczyć fakt, ponoszony przez pracodawcę, jednak nie ustalony przez Sąd drugiej instancji. Wobec tego rodzaju twierdzenia trzeba przypomnieć, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. musi mieścić się w miarodajnej sferze faktycznej, gdyż Sąd Najwyższy również na etapie przedsądu związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Nie może również uchodzić za wypełnienie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zapatrywanie, że Sąd drugiej instancji zaniechał przeprowadzenia dodatkowego postępowania dowodowego, które było w okolicznościach niniejszej sprawy wymagane z uwagi na niewyjaśnienie wszystkich okoliczności mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W kontradyktoryjnym modelu procedowania to strony oferują dowody na poparcie swoich racji, sąd zaś dopuszcza je z urzędu tylko w wyjątkowych wypadkach. W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił Sądowi Okręgowemu, że naruszył przepisy postępowania przez nieuzupełnienie materiału dowodowego oraz niedopuszczenie dowodów z zeznań świadka I. M. i z przesłuchania w charakterze pozwanej L. B. (zawnioskowanych przez pozwaną w odpowiedzi na pozew z dnia 28 kwietnia 2015 r. i będących przedmiotem zarzutów apelacyjnych), na okoliczność treści i motywu złożonych oświadczeń woli stron oraz okoliczności towarzyszące zawarciu w dniu 21 grudnia 2012 r. umowy o pracę na czas określony. Zarzut ten nie do końca odpowiada prawdzie. Aby to zrozumieć trzeba przytoczyć treść apelacji. W oparciu o art. 217 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 232 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. pozwany zarzucił:

- oddalenie prawidłowo zgłoszonego wniosku dowodowego pozwanej, mającego istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a mianowicie dowodu z zeznań świadka I. M., na okoliczność umożliwienia przez pozwaną podnoszenia kwalifikacji zawodowych,

- oddalenie zgłoszonego prawidłowo dowodu z zeznań świadka Z. D. na okoliczność braku po stronie powódki chęci podnoszenia kwalifikacji zawodowych, konieczność ciągłego szkolenia się diagnostów laboratoryjnych, korzyści pracodawcy związanych podnoszeniem kwalifikacji zawodowych diagnostów

laboratoryjnych, woli pracodawcy umożliwienia powódce podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Okazuje się zatem, że skarżący na etapie postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji nie zmierzał do wyjaśniania okoliczności i woli stron przy zawarciu umowy o pracę na czas określony z dnia 21 grudnia 2012 r. (jak twierdzi obecnie w skardze kasacyjnej). Dodać do tego wypada, że sąd odwoławczy związany jest zarzutami dotyczącymi naruszenia przepisów postępowania. Oznacza to, że niezgłoszone w apelacji obiekcje w tym zakresie nie mogą stać się skuteczną podstawą skargi kasacyjnej.

Sumą powyższych rozważań jest stwierdzenie, że również w tym obszarze tematycznym skarga kasacyjna nie okazała się oczywiście uzasadniona.

Kierując się dyspozycją art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.